

«Коріолан»: перемога людяності

Вікторія Котенок

Режисер-постановник Дмитро Богомазов
Художник-сценограф, художник костюмів Петро Богомазов
Композитор Олександр Кохановський
У ролях: Кай Марцій, згодом Коріолан – Дмитро Рибалевський;
Олександр Форманчук
Мененій Агріппа, друг Коріолана – Богдан Бенюк
Коміній, полководець у війні проти вольсків – Василь Баша; Олег Стальчук
Тіт Лартій, полководець у війні проти вольсків – Олександр Бегма
Сенатор – Володимир Коляда; Василь Мазур; Арсеній Тимошенко;
Анатолій Чумаченко
Сіціній Велут, народний трибун – Сергій Калантай; Остап Ступка
Волумнія, мати Коріолана – Наталія Сумська
Віргілія, дружина Коріолана – Анастасія Рула; Марина Кошкіна
Тулл Авфідій, полководець вольсків – Олексій Богданович
Юній Брут, народний трибун – Назар Задніпровський; Іван Шаран
1-ий городянин – Олександр Печериця; Олександр Рудинський
2-ий городянин, 1-й Еділ, посланець – Віталій Ажнов; Володимир
Ніколаєнко
3-ий городянин, 2-й Еділ – В'ячеслав Хостікоєв, Павло Шпегун та ін.



Сцена з вистави «Коріолан». Режисер Дмитро Богомазов. Національний театр ім. І. Франка.

Однією з найбільш очікуваних у столиці прем'єр 2018 року стала вистава «Коріолан» за Вільямом Шекспіром у Київському театрі ім. І. Франка. Це перша робота Дмитра Богомазова після його призначення на посаду головного режисера провідного театру. Хоча не перша за рахунком – у чинному репертуарі дві його постановки: «Ліс» за п'єсою Олександра Островського (на основній сцені) і «Morituri te salutant» за новелами Василя Стефаника (на камерній). Для наступної роботи Богомазов обрав одного зі своїх улюблених авторів. Адже режисерову прихильність до драматургії Шекспіра помічено давно: «Сон літньої ночі» на сцені Київського театру російської драми ім. Лесі Українки, «Отелло» у Черкаському музично-драматичному театрі ім. Т. Шевченка, «Гамлет» в Одеському українському музично-драматичному театрі ім. В. Василька, «Що завгодно, або Дванадцята ніч» на сцені Київського театру драми і комедії на лівому березі Дніпра.

Як відомо, перу великого драматурга належать понад 30 п'єс, що збереглися до нашого часу. «Коріолан», порівняно з іншими, – одна з найскладніших, тому не надто популярна. Свого часу на кону театру ім. І. Франка йшли такі п'єси «Ейвонського лебедя», як «Отелло», «Буря», «Ромео і Джульєтта», «Король Лір», «Сон літньої ночі», «Дванадцята ніч», «Макбет», «Приборкання норавливої»; нині в репертуарі – «Річард III». У 2010-х роках «Коріолан» почав фігурувати в зарубіжних театрах (Національний театр Уельсу, Шекспірівський театр Нью-Джерсі, Шекспірівська театральна трупа у Вашингтоні, Deutsches Theater у Берліні тощо.). Щодо України, то 2014 року в жанрі нової опери її поставив Влад Троїцький. За відгуками преси, його версія це радше музичний перформанс, аніж цілісна драматична постановка.

«Коріолан» Богомазова – трагедія з елементами гротеску

і шаржу, глибока й багатопланова за змістом, видовищна та самобутня за режисерською концепцією. А ще дуже злободенна, адже в нашій країні досі триває війна на сході, регулярно відбуваються баталії між різними політичними партіями, чергові або позачергові вибори, проходять народні акції протесту під парламентською та урядовою будівлями. Та постановка Богомазова не є дзеркалом українського сьогодення, бо вона не прив'язана до певного історичного періоду і не змальовує реалії конкретної держави. Так, деякі герої, костюми, сцени, фрази викликають асоціації з давнім Римом, європейськими країнами початку ХХ ст., певними українськими і зарубіжними політиками минулого і нашого часу. Але це лише натяки на фрагменти з історії, що підтверджують повтор та циклічність одних і тих самих подій на нашій планеті.

Незважаючи на кілька переплетених між собою сюжетних ліній, «Коріолан» – це насамперед історія героя на ім'я Кай Марцій (Дмитро Рибалевський). Він є вірним і безстрашним захисником країни, готовим пролити за неї свою кров. У боротьбі з ворогом проявляється його сила, його міць, його призначення. Тому немає йому рівних, а люди тремтять лише від згадки про нього. Після триумфальної перемоги над вольськими воїна почесно назвали Коріоланом (на честь міста, де відбувся бій) і запропонували стати консулом у сенаті. Та не всі чоловіки, що майстерно орудують зброєю в бою, можуть стати вмілими правителями. Адже політика, як і війна, – це теж мистецтво, якому треба вчитися.

Згода стати консулом стала для нього фатальною. Зневажаючи до народу, невміння «належним» чином спілкуватися з ним, а також із колегами у сенаті (зокрема народними трибунами), призвели до конфлікту, протестів і, врешті-решт, до суду, на якому його визнали зрадником. Незлам-



Сцена з вистави «Коріолан». Режисер Дмитро Богомазов. Київський театр ім. І. Франка.

ний «щит і меч» міста стає знеціненим, непотрібним і приниженим. Погодьтеся, абсурд. (Та подібну нісенітницю можна спостерегти й сьогодні, зокрема в Україні. Адже у нас часто віддають перевагу політикам-популістам, які вміють улесливо говорити з народом, а не героям, які віддають свої життя і здоров'я на війні.) Тотальна несправедливість викликає в Коріолана лють і бажання помсти. Тому він, на свій страх і ризик, об'єднується з ворогом, щоб покарати у рідному місті всіх без винятку. Ще донедавна шляхетний герой-лев стає страшним драконом, що злістю-вогнем спопеляє все живе на своєму шляху.

І логічним був би фінал, у якому головний герой, після триумфальної перемоги-помсти, плакав би над загиблими матір'ю, дружиною і сином, яких так любив. Але ж ні, у Шекспіра перемагає не жорстокість, а людяність. Перед вирішальним нападом на місто Коріолана відвідують кілька близьких йому людей. Та серед благань пощади і миру, він сприйняв лише вмовляння матері. І лютий звір пригадав, що він є сином, чоловіком, батьком, врешті-решт, людиною. Що вищий закон світу велить «любити ближнього свого, як самого себе», шанувати батьків своїх. І герой відкидає свої принципи і відмінє напад: між містами укладають мирний договір. Але тепер нові спільники оголошують Коріолана зрадником. І у фіналі над мертвим тілом недооціненого воїна беззвучно плаче мати. Адже це вона, заради порятунку міста, принесла в жертву свого сина.

Окремим героєм вистави Богомазова є народ (Олександр Печериця, Віталій Ажнов, Павло Шпегун, Ксенія Баша-Довженко та ін.). Це зашугана купка людей (у гамі костюмів – сто відтінків сірого), яка не має власної думки і позбавлена здорового глузду. Ними керує вічно голодний шлунок. За «кістку» і похвалу кожного нового хазяїна (народного обранця), мов дворові пси, вони готові безперестанку гавкати (протестувати) і кусатися (нападати, бити

ся, трощити). Тож місто схоже на велику псарню, якою керує кілька господарів-політиків.

Щодо останніх, то найвправнішим серед них є мудрий речник, умілий маніпулятор і майстер перемовин Мененій Агріппа (Богдан Бенюк). А ще хитрі й заздрісні народні трибуни – Сіціній Велут (Остап Ступка) та Юній Брут (Іван Шаран). Своєю поведінкою вони схожі на пронириливих шурів, які пхають свого носа куди завгодно та можуть легко «загризти» свого суперника. Хоча зовні виглядають переляканими і кумедними. Саме вони підливають олії у вогонь у стосунках Кая Марція і народу. Проте у виставі Богомазова Велут і Брут (не зважаючи на відведену їм серйозну місію) нагадують радше циркових клоунів. І такий їхній образ додає постановці ще більш трагічних і комічно-абсурдних нот. Обидва герої викликають алюзії з деякими українськими народними обранцями – неосвіченими, пихатими зовні і боягузливими в суті. Котрі в руки беруть лопату-вила не для того, щоб працювати, а щоб позувати перед камерами і, якщо треба, «закопувати» суперників.

Одним із найскладніших героїв вистави є мати Кая Марція – Волумнія (Наталія Сумська). Між матір'ю і сином – невидимий нерозривний зв'язок-пуповина. Фрагментів із матір'ю у постановці Богомазова небагато, та героїня Сумської до країв наповнена любов'ю до сина, скорботою і милосердям до народу, мужністю, гідністю й жертвоністю, проявленими в надскладній ситуації вирішування політичних питань. Волумнія у виставі уособлює жінку – берегиню роду, жінку-матір, жінку-батьківщину, жінку-воїна. Ворожого ватажка Тулла Авфідія втілює Олексій Богданович, якого не одразу можна ідентифікувати у цій ролі. Лише характерний голос видає актора. Його Авфідій такий собі злий восьминіг, безжальними і в'юнкими шупальцями якого є його солдати (Дмитро Чернов, Олександр Рудинський та ін.).

Вистави Дмитра Богомазова – це насамперед виняткові життєві історії про людяність і жертвоність, терпимість і співчуття, що втілені злагодженим багатогранним «оркестром» акторів. У ньому всі виконавці грають легко, яскраво й віртуозно і як колектив, і як окремі одиниці. Недарма режисера називають майстром-відкривачем акторських талантів. У «Коріолані» хочеться спостерігати за характером і зміною долі чи не кожного персонажа. За словами акторів, Дмитро Михайлович підтримує на репетиціях їхню ініціативу і пропозиції, ставить їх на рівень співтворців постановки, через що немає головних і другорядних ролей. Кожен персонаж особливий, неповторний, як коштовне каміння у спільній скрині-виставі. Роботи режисера, наче збільшуване скло: одразу видно бажання тих акторів, які прагнуть розвиватися, розкривати нові грані свого таланту, сягати нових вершин. «Коріолан» став прикладом того, як у руках режисера-ювеліра по-новому відкрилися акторські грані одних виконавців і як дехто вирішив виїхати на добре об'їждженому «коні».

NB! Деякі герої мають два акторських склади, тож варто переглянути виставу з різними виконавцями.